

Araştırma / Original article**Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi****Ender DURUALP,¹ Nazan KAYTEZ,² Burcu AYKANAT GİRGIN³****Öz**

Amaç: Bu araştırmada evlilik doyumu yüksek olan annelerin maternal bağlanmalarının yüksek olduğu varsayımının test edilmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmaya Çankırı il merkezindeki devlet hastanesinin kadın doğum ve çocuk polikliniklerine başvuran gönüllü 114 anne alınmıştır. Araştırmanın verileri 'Anne Bilgi Formu', 'Maternal Bağlanma Ölçeği' ve 'Evlilik Yaşam Ölçeği' ile toplanmıştır. **Bulgular:** Otuz bir yaş ve üzerinde evlenen, kendisi ve eşi lise mezunu olan annelerin maternal bağlanma düzeyi; kendisi ve eşi üniversite mezunu olan, çocuğun sorumluluğunu eşi ile paylaşan, kendi ve eşi çalışan annelerin evlilik doyumu, ekonomik geliri giderinden fazla olan, ev işlerini eşi ile birlikte yapan, arkadaşlık ederek evlenen, eşinden şiddet görmeyen, gebeliği planlı olan, doğumdan sonraki ilk 30 dakikada bebeğini kucağına alan ve bebeği istediği cinsiyette doğan annelerin hem maternal bağlanma, hem de evlilik doyumu puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Annelerin evlilik doyumları ile bebeklerine bağlanmaları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Evlilik öncesinde bireylere evlilik doyumunu ve anne-bebek bağlanmasını etkileyen etkenler hakkında eğitimlerin ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi önerilir. (*Anadolu Psikiyatri Derg* 2017; 18(2):129-138)

Anahtar sözcükler: Evlilik doyumu, maternal bağlanma, sosyodemografik değişkenler

An analysis of the relation between marital satisfaction and maternal bonding**ABSTRACT**

Objective: The purpose of this study is to test the hypothesis that mothers with high marital satisfaction have high maternal attachment. **Methods:** The sample of the study consisted of 114 volunteer mothers who applied to the maternity and pediatrics departments of the state hospital in Çankırı province. The data were collected by 'Mother Information Form', 'Maternal Attachment Inventory', and 'Married Life Scale'. **Findings:** The results show that the mothers who got married at the age of 31 or later and themselves and their spouses are high school graduates have a significantly high maternal bonding level, whereas in the case where the mothers themselves and their spouses are university graduates, are employed, and who share childcare responsibilities with their spouses have a marital satisfaction that is significantly high; and those whose financial income is greater than their costs, who share the housework with their spouses, who had a friendship phase with their spouses prior to the marriage, who had never been exposed to violence by their spouses, whose pregnancies were planned, who held their babies in their arms in the first 30 minutes following the birth, and who had a baby with the gender they desired have both maternal bonding and marital satisfaction levels that are significantly high. A moderate, positive, and significant relation was identified between the marital satisfaction of the mothers and the bonding they feel for their babies. **Result:** It is recommended to provide trainings and consultancy services about factors affecting marital satisfaction and mother-infant attachment to the individuals before marriage. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2017;

¹ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara

² Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü; ³ Yrd. Doç. Dr. Hemşirelik Bölümü, Çankırı

Yazışma Adresi / Correspondence address:

Yrd. Doç. Dr. Nazan KAYTEZ, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Çankırı

E-mail: nznunal@hotmail.com

Geliş tarihi: 07.06.2016, **Kabul tarihi:** 21.08.2016, **doi:** 10.5455/apd.231562

Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(2):129-138

GİRİŞ

Doğum sonrası dönem aileye yeni bir üyenin katılmasından dolayı yeni bir düzenin kurulduğu, anne-babalığa geçiş sürecinde anne-babaların kendi duyguları ve ilişkilerinde değişiklikler yaşadıkları bir dönemdir.¹ Bu dönem, aile için olumlu bir dönem olabileceği gibi, kriz yaşanan bir dönem olarak da karşımıza çıkabilmektedir.² Bu dönemde, fizyolojik ve anatomik değişikliklerin yanı sıra, anne yeni rollerin ve sorumlulukların üstlenildiği zor bir süreç yaşar. Bebeğine, doğum sonrası rahatsızlıklara, ailedeki yeni düzene ve beden imgesindeki değişikliklere uyum sağlamak zorunda olan anne için doğum sonrası ilk günler zordur.³ Bu dönemde annelerin bebeklerini algılama durumları daha sonraki gün, ay ve yıllarda anne-bebek ilişkisinin temelini oluşturur. Anne ile bebek arasında doyurucu etkileşim sonucunda annenin bebeğine geliştirdiği sevgi bağının oluşum süreci 'maternal bağlanma' olarak tanımlanmıştır.⁴

Maternal bağlanma doğumdan hemen önce başlar ve doğumdan sonraki aylarda gelişerek sürer.⁵ Bir annenin bebeğine sevgiyle bağlanması, bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişmesini sağlayan en önemli öğelerden biridir.⁴ Anne-bebek bağlanmasının bebeğin fiziksel ve ruhsal gelişimini önemli ölçüde etkilediği, bağlanmanın çocukluk ve yetişkinliği de kapsayarak tüm yaşam süreci üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.^{5,6}

Anne-bebek bağlanmasını gebeliğin planlanması ve istenmesi, doğum sonrası dönemde anne-bebeğin aynı odayı paylaşması, doğum sonrası ilk yarım saat içerisinde kanguru bakımının verilmesi ve emzirmenin başlatılması, bebeğin sağlıklı olması, annenin bebek bakımı konusunda bilgili olması, yeni rolüne uyumu, annenin çocukluğunda kendi annesiyle yaşadığı destekleyici bağlanma ilişkileri, ailenin yeterli sosyoekonomik düzeye sahip olması ve annenin karşılaştığı sorunlarla baş edebilmesinde sosyal çevresinden aldığı destek olumlu yönde etkilemektedir.^{4,7-10}

Anne-bebek bağlanmasını etkileyen önemli etkenlerden biri de, annenin eşiyle olan ilişkisi ve evliliğinden aldığı doyumdur. Evlilik doyumu kişinin çift ilişkisine dayalı olarak duyduğu doyum ve duygunun derecesidir.¹¹ Çağ'a göre, evlilik doyumu yüksek olan eşler çocuklarıyla sağlıklı iletişim

kurmakta ve olumlu bir anne-babalık göstermektedirler.¹³ Dakin ve Wampler'e göre, anne-baba arasında yaşanan olumlu ve olumsuz duygular çocukların gelişimlerini doğrudan etkilemektedir.¹⁴ Belsky ve Fearon'e göre, eşlerin ilişkilerine karşılıklı özen göstermeleri, çocuklarına özen göstermeleri ile eş anlamlıdır.¹⁵ Anne ve babanın sevgi ve saygıya dayalı bir ilişki içinde olmaları, birbirlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri ve evlilikten doyum almaları çocuklarına gösterecekleri yakınlıkla doğrudan ilişkilidir.¹⁶ Dolayısıyla doğum öncesi ve doğum sonrasında evliliğinde sorun yaşayan bir anne ile yaşamayan bir annenin, bebeğiyle olan ilişkisi farklılık gösterebilmektedir. Çalışmalarda, annelerin eşleriyle olan ilişkisinin bebekleriyle olan bağlanmalarını etkilediği,¹⁷ evliliklerinde sorun olan annelerin çocuklarına bağlanmakta zorlandığı¹⁵ ve sağlıklı bir anne-bebek bağlılığı için sağlıklı bir evlilik ilişkisinin gerekli olduğu yönündedir.¹⁸ Bu araştırmada, evlilik doyumu yüksek olan annelerin maternal bağlanmalarının yüksek olduğu varsayımının test edilmesi, evlilik doyumu ve maternal bağlanmanın bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma, evlilik doyumu yüksek olan annelerin maternal bağlanmalarının yüksek olduğu varsayımının test edilmesi, evlilik doyumu ve maternal bağlanmanın bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmaya Çankırı il merkezindeki devlet hastanesinin kadın doğum ve çocuk polikliniklerine başvuran, bir-dört ay arasında normal gelişim gösteren bebeği olan, fiziksel engeli olmayan, eşiyle birlikte yaşayan ve araştırmaya katılmada gönüllü olan anneler alınmıştır. Bu doğrultuda 114 anne araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Araştırmada kullanılan araçlar

Araştırmada veri toplama aracı olarak 'Anne Bilgi Formu', 'Maternal Bağlanma Ölçeği' ve 'Evlilik Yaşam Ölçeği' kullanılmıştır.

Anne Bilgi Formu: Annenin yaşı, eğitimi, çalışma durumu, aile tipi, evlilik yaşı ve yılı, eşinin yaşı, eğitim ve çalışma durumu ile gebelik, doğum ve bebek bakımına ilişkin sorulardan

oluşmaktadır.

Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ) (Maternal Attachment Inventory-MAI): MBÖ, maternal sevgiyle bağlanmayı ölçmek amacıyla, Muller tarafından 1994 yılında geliştirilmiş, Kavlak tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.¹⁹ Her maddesi 'her zaman' ile 'hiçbir zaman' arasında değişen dördümlü Likert tipinde, tek boyutlu ve 26 maddeden oluşan bir ölçektir. Her madde doğrudan anlatımlar içerir ve her zaman=4 puan, sık sık=3 puan, bazen=2 puan, hiçbir zaman=1 puan olarak hesaplanmaktadır. Ölçekten elde edilecek en düşük puan 26, en yüksek puan 104'tür. Yüksek puan maternal bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.77 olarak bulunmuştur.

Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ): EYÖ, Tezer tarafından evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiş, en son Berk tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.²⁰ On sorudan oluşan ölçek beşli Likert tipindedir ve ölçekteki anlatımlar kesinlikle katılmıyorum=1 puan ile kesinlikle katılıyorum=5 puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan 10'dur. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek evlilik doyumunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur.

Verilerin toplanması

Araştırmaya katılmayı kabul eden annelerden veri toplama araçlarını doldurmaları istenmiştir. İsteyen annelere ölçekler okunarak doldurulmuştur. Araştırmada veri kaybını önlemek amacı ile anneler tarafından doldurulan araçlar kontrol edilerek alınmış ve eksik olan bilgilerin tamamlanması sağlanmıştır.

Verilerin analizi

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir (Maternal Bağlanma Ölçeği $KW=0.154$, $p<0.05$; Evlilik Yaşam Ölçeği $KW=0.209$, $p<0.05$). Parametrik olma koşulları sağlanmadığı ve normal dağılım göstermediği için ($p<0.05$) Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Farklılığın anlamlı olduğu durumlarda, farkın hangi gruptan kaynaklandığı Mann Whitney U testi ile saptanmıştır. Maternal bağlanma ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır.²¹

Araştırmanın etik yönü

Araştırma için Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü, hastane başhekimliği ve araştırmaya gönüllü

olarak katılmayı kabul eden annelerden yazılı olarak izin alınmıştır.

BULGULAR

Annelerin demografik özellikleri

Araştırmaya alınan annelerin bazı sosyodemografik özellikleri ile evlilik yaşamları ve son gebeliğine ait bazı özelliklere ait dağılımlar Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1'e göre annelerin %42.1'inin 26-30 yaşları arasında ve %34.2'sinin ilköğretim mezunu olduğu, %71.9'unun çalışmadığı, eşlerin %38.6'sının 28-32 yaşları arasında, %36.2'sinin lise mezunu olduğu ve %95.6'sının çalıştığı, %85.1'inin çekirdek aile yapısında, %46.5'inin gelirinin giderine eşit ve %40.4'ünün iki çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2'ye göre annelerin %40.4'ünün 19-22 yaşları arasında evlendiği, %51.8'inin görücü usulü evlendiği, %61.4'ünün 1-5 yıl arası evli olduğu, %86.8'inin eşinden fiziksel şiddet görmediği, %59.6'sının ev işlerini tek başına yaptığı, %82.5'inin bebeğin sorumluluğunu eşleriyle birlikte paylaştığı, %68.4'ünün son gebeliğinin planlı olduğu, %62.3'ünün normal doğum yaptığı, %78.9'unun bebeğinin istediği cinsiyette olduğu ve %52.6'sının doğumdan sonra ilk 30 dakika içerisinde bebeğini kucağına aldığı belirlenmiştir.

Annelerin demografik özelliklerine göre Maternal Bağlanma Ölçeği puanları

Araştırmaya alınan annelerden 31 yaş ve üzerinde evlenen, ekonomik geliri giderinden fazla olan, kendisi ve eşi lise mezunu olan, ev işlerini eşi ile birlikte yapan, eşi ile arkadaşlık ederek evlenen, eşinden şiddet görmeyen, planlı gebeliği olan, doğumdan sonraki ilk 30 dakikada bebeğini kucağına alan ve bebeğini istediği cinsiyette doğuran annelerin MBÖ'den aldıkları puanların anlamlı bir biçimde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 3). Ayrıca, 36 yaş ve üzerinde olan, çalışan, çekirdek aileye ve yalnız bir çocuğa sahip olan, normal doğum yapan, 21 yıl ve üzerinde evli olan annelerin maternal bağlanma puanlarının yüksek olduğu bulunmuş; aradaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Annelerin demografik özelliklerine göre Evlilik Doyumu Ölçeği puanları

Araştırmaya alınan annelerden kendisi ve eşi üniversite mezunu olanların, geliri giderinden fazla olanların, ev ve bebeğin sorumluluğunu eşi

132 Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi

Tablo 1. Araştırmaya alınan annelerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı (s=114)

Özellikler	Sayı	%
Yaşı		
16-20	13	11.4
21-25	27	23.7
26-30	48	42.1
31-35	24	21.1
36 ve üzeri		
Öğrenim durumu		
Okuryazar	4	3.5
İlkokul	39	34.2
Ortaokul	32	28.1
Lise	24	21.1
Üniversite	15	13.2
Çalışma durumu		
Evet	32	28.1
Hayır	82	71.9
Eşinin yaşı		
18-22	9	7.9
23-27	29	25.4
28-32	44	38.6
33-37	22	19.3
38 ve üzeri	10	8.8
Eşinin öğrenim durumu		
İlkokul	24	21.1
Ortaokul	31	27.2
Lise	41	36.0
Üniversite	18	15.8
Eşinin çalışma durumu		
Evet	109	5.6
Hayır	5	4.4
Aile tipi		
Çekirdek	97	85.1
Geniş	17	14.9
Ekonomik durumu		
Gelir giderden az	34	29.8
Gelir gidere eşit	53	46.5
Gelir giderden fazla	27	23.7
Çocuk sayısı		
Tek çocuk	43	37.7
İki çocuk	46	40.4
Üç çocuk ve üzeri	25	21.9
Toplam	114	100.0

paylaşanların, kendisi ve eşi çalışanların, eşiyle arkadaşlık ederek evlenenlerin, eşinden fiziksel şiddet görmeyenlerin, gebeliği planlı olanların, doğumdan sonra ilk 30 dakikadabebeğini kucağına alanların ve bebeği istediği cinsiyette doğanların evlilik doyumları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4). Araştırmada ayrıca istatistiksel olarak anlamlı olmakla birlikte, annelerden 31-35 yaş arasında olanların, eşi 33-37 yaş arasında olanların, çekirdek aileye sahip olanların, 30 yaşından sonra evlenenlerin, bir çocuğu olanların, 1-5 yıl arasın-

Tablo 2. Annelerin evlilik yaşamları ve son gebeliğe ait bazı özelliklerinin dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Evlenme yaşı		
15-18	30	26.3
19-22	46	40.4
23-26	30	26.3
27-30	7	6.1
31 ve üzeri	1	0.9
Evlenme türü		
Arkadaşlık etme	55	48.2
Görücü usulü	59	51.8
Evlilik süresi		
1-5 yıl	70	61.4
6-10 yıl	25	21.9
11-15 yıl	15	13.2
16-20 yıl	3	2.6
21 yıl ve üzeri	1	0.9
Eşinden şiddet görme		
Evet	15	13.2
Hayır	99	86.8
Ev işlerine yardım		
Eşi ile birlikte yapma	44	38.6
Tek başına yapma	68	59.6
Yardımcı	2	1.8
Bebek bakımına yardım		
Eşi ile birlikte yapma	94	82.5
Tek başına yapma	17	14.9
Yardımcı	3	2.6
Son gebelik durumu		
Planlı	78	68.4
Plansız	36	31.6
Doğum şekli		
Normal	71	62.3
Sezaryen	43	37.7
Bebegin cinsiyeti		
İsteddiği cinsiyet	90	78.9
İstemediği cinsiyet	24	21.1
Doğum sonrası bebeği kucağına alma		
İlk 30 dakika içinde	60	52.6
30 dakikadan sonra	54	47.4
Toplam	114	100.0

da evli olanların ve normal doğum yapanların evlilik doyumu puanları daha yüksek bulunmuştur ($p>0.05$).

Annelerin Maternal Bağlanma Puanları ile Evlilik Doyumu Puanlarının Korelasyonu

Araştırmada annelerin evlilik doyumları ile bebeklerine bağlanmaları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0.403$; $p<0.001$). Buna göre annelerin evlilik doyumları arttıkça bebeklerine bağlanmaları artmaktadır. Determinasyon katsayısı ($r^2=0.16$) dikkate alındığında, anne-bebek

Tablo 3. Annelerin Maternal Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanların bazı özelliklere göre Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Özellikler	Sayı	Sıra ort.	Anlamli fark	Test	p
Öğrenim durumu				$\chi^2=15.89$	0.003
Okuryazar	4	13.18			
İlkokul	39	51.96	2-1, 3-1, 4-1		
Ortaokul	32	52.97	5-1, 4-2, 4-3		
Lise	24	71.60			
Üniversite	15	70.77			
Evlenme yaşı				$\chi^2=17.64$	0.001
15-18	30	44.92			
19-22	46	51.24	3-1, 4-2, 3-2		
23-26	30	75.08			
27-30	7	71.14			
31 yaş ve üzeri	1	100.00			
Eşinin öğrenim durumu				$\chi^2=16.35$	0.001
İlkokul	24	42.60			
Ortaokul	53	46.63	3-1, 4-1, 3-2		
Lise	27	70.95			
Üniversite	18	65.44			
Ekonomik durum				$\chi^2=6.94$	0.031
Gelir giderden az	34	46.79			
Gelir gider eşit	53	58.58	3-1		
Gelir giderden fazla	27	68.87			
Ev işlerine yardım				$\chi^2=17.25$	
Eşle birlikte yapma	44	73.56			
Tek başına yapma	68	47.29	1-2		
Yardımcı	2	51.50			
			Sıra toplamı		
Evlenme türü				u=918.00	<0.001
Arkadaşlık etme	55	70.31	3867.00		
Görücü usulü	59	45.56	2688.00		
Eşinden şiddet görme				u=323.50	<0.001
Evet	15	29.57	443.50		
Hayır	99	61.73	6111.50		
Son gebelik durumu				u=859.00	0.001
Planlı	78	64.49	5030.00		
Plansız	36	42.36	1525.00		
Bebeği kucağa alma				u=861.50	<0.001
İlk 30 dakika içinde	60	70.14	4208.50		
30 dakikadan sonra	54	43.45	2346.50		
Bebeğin cinsiyeti				u=674.50	0.004
İstediği cinsiyet	90	62.01	5580.50		
İstemediği cinsiyet	24	40.60	974.50		

(maternal) bağlanmasındaki toplam değişkenliğin %16'sının evlilik doyumundan kaynaklandığı söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, evlilik doyumunu yüksek olan annelerin maternal bağlanmalarının yüksek olduğu varsayımının test edilmesi, evlilik doyumunu ve maternal bağlanmanın bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, 31 yaş ve üzerinde evlenen annelerin

maternal bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Annelerin evlenme yaşları ile birlikte bebek sahibi oldukları sıradaki yaşları da artış göstermektedir. Yaşla birlikte artan deneyimin annelik kimliğini kazanmada kolaylaştırıcı bir etken olduğu bildirilmiştir.²²

Çalışmada kendisi ve eşi lise mezunu olan annelerin maternal bağlanma puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim anne-babaların bebeklerin kendilerine verdiği davranışsal ipuçlarını daha iyi okumala-

Tablo 4. Annelerin Evlilik Doyum Ölçeğinden aldıkları puanların bazı özelliklere göre Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi sonuçları

Özellikler	Sayı	Sıra ort.	Anlamli fark	Test	p
Öğrenim durumu				$\chi^2=11.05$	0.026
Okuryazar	4	30.38			
İlkokul	39	52.37	5-1, 5-2		
Ortaokul	32	53.86	5-3, 3-1		
Lise	24	61.58			
Üniversite	15	79.30			
Eşinin öğrenim durumu				$\chi^2=14.12$	0.003
İlkokul	24	48.00			
Ortaokul	31	46.35	4-1, 4-2		
Lise	41	62.01			
Üniversite	18	79.08			
Ekonomik durum				$\chi^2=12.15$	0.002
Geliri giderinden az	34	45.06			
Geliri giderine eşit	53	56.81	3-1, 3-2		
Geliri giderinden fazla	27	74.52			
Ev işlerine yardım				$\chi^2=8.23$	0.016
Eşle birlikte yapma	44	68.63			
Tek başına yapma	68	50.56	1-2		
Yardımcı	2	48.75			
Bebek bakımına yardım				$\chi^2=10.64$	0.005
Eşle birlikte paylaşma	94	90.00	1-2, 1-3		
Tek başına	17	36.38			
Yardımcı	3	60.28			
Çalışma durumu			Sıra toplamı		
Evet	32	68.86	2203.50	$u=948.50$	0.021
Hayır	82	53.07	4351.50		
Eşinin çalışma durumu				$u=115.00$	0.028
Evet	109	58.94	6425.00		
Hayır	5	26.00	130.00		
Evlenme türü				$u=981.50$	<0.001
Arkadaşlık etme	55	69.15	3803.50		
Görücü usulü	59	49.64	2751.50		
Eşinden şiddet görme				$u=254.50$	<0.001
Evet	167	24.97	374.50		
Hayır	33	62.43	6180.50		
Son gebelik durumu				$u=915.50$	0.003
Planlı	78	63.76	4973.50		
Plansız	36	43.93	1581.50		
Bebeği kucağa alma				$u=865.00$	<0.001
İlk 30 dakika içinde	60	70.08	4205.00		
30 dakikadan sonra	54	43.52	2350.00		
Bebeğin cinsiyeti				$u=795.00$	0.046
İstediği cinsiyet	90	60.67	5460.00		
İstemediği cinsiyet	24	45.63	1095.00		

rında,²³ bebek bakım becerileri konusunda yeterliliklerinin artmasında, bu sayede annelerin bebek bakımı konusunda daha güvende hissetmelerini sağlayarak bebekleri ile daha olumlu etkileşimler kurmasında önemlidir.^{24,25} Bu bağlamda eğitim düzeyi yüksek olan annelerin bağlanma puanlarının daha yüksek olması beklenen bir bulgudur.

Başarılı bir anne-baba/bebek ilişkisinin sağlan-

masında anne-babaların sosyal ve finansal destek kaynaklarının değerlendirilmesi önemli rol oynar.²⁶ Beslenme, barınma, ulaşım, sosyal destek gibi temel gereksinimleri karşılanmayan anne-babaların bebeklerine uyum sağlamada zorluk yaşadıkları görülmüştür.¹⁰ Yeni bir bebek sahibi olmak maddi yönden sorumlulukları ve gereksinimleri etkiler.

Çalışmamızda da geliri giderinden daha fazla

olan annelerin maternal bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gelir düzeyi yüksek olan annelerin ekonomik kaygılarının daha az olmasının, bebekleri için gerekli olan malzemeleri daha kolay sağlayabilmelerinin bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda eşi ile arkadaşlık ederek evlenen, ev işlerini eşi ile birlikte yapan ve eşinden şiddet görmeyen annelerin maternal bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu konuda yapılan araştırmalarda da eşi ile olumlu ilişkiler kuran kadınların maternal bağlanma davranışlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.^{27,28} Sınırlı toplumsal destek, bebek sahibi olmanın getirdiği toplumsal ve ruhsal değişimler, evlilikte yaşanan çatışmalar, şiddet annede ruhsal sorunlara neden olabilir ve anne-bebek bağlanmasını olumsuz etkiler. Annelerin ev işlerinde ve bebek bakımında eşlerinden destek almaları, kendilerine ve bebeklerine daha çok zaman ayırmalarına yardımcı olur. Burada yalnız annenin değil, babanın da bebeğe uyum sağlaması, eşlerin birbirlerine destek olması ve yardım etmesi önemlidir.

Gebeliğin planlı ve istenen bir gebelik olması, anne ve bebeğin ilişkisinde ilk kuraldır.^{29,30} Hamilelik döneminde annenin karnına dokunması yoluyla bebeğin tensel olarak hissedilmesi ve bebeğin kabulü bağlanma ilişkisi açısından önemlidir.¹⁰ Araştırmada literatürle uyumlu olarak gebeliği planlı olan annelerin maternal bağlanma puanlarının planlı olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya alınan doğumdan sonra ilk 30 dakikada bebeğini kucağına alan annelerin maternal bağlanma puanları yüksek bulunmuştur. Konuyla ilgili araştırmalarda, doğum sonrası oksitosin hormonunun salınımının artması ile birlikte erken dönemde tensel temas sağlandığı takdirde, anne ile bebek arasındaki duygusal doyumun ve dolayısıyla anne-bebek bağlanmasının olumlu etkilendiği, bebeğin kendini daha güvende hissettiği, doğum sonrası erken dönemde sütün gelmesinin sağlandığı, oksitosin hormonunun artışı ile birlikte prolaktin hormon düzeyindeki artışın da emzirmeyi desteklediği belirtilmiştir.^{9,31-33}

Gebeliğin planlı ve istenen bir gebelik olmasının yanı sıra, annenin gebelik döneminden itibaren bebeğinin cinsiyeti ile ilgili hayalleri, planları ve yaptığı hazırlıklar anne ve bebeğin ilişkisinin güçlendirilmesinde önemli rol oynar.^{29,30,34,35} Araştırmamızda bebeğini istediği cinsiyette doğuran annelerin maternal bağlanma puanları-

nın daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya alınan annelerin evlilik doyumları incelendiğinde, kendisi ve eşi üniversite mezunu olanların evlilik doyum puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrenim düzeyi yükseldikçe eşlerin daha kolay ve sağlıklı iletişim kurabilecekleri, empati düzeylerinin daha yüksek olabileceği, birbirlerini daha iyi anlayabilecekleri, duygu ve düşüncelerini daha rahat ve doğru bir şekilde belirtebilecekleri, yaşanan çatışma ve anlaşmazlıkları birbirlerinin görüş ve düşüncelerine saygı göstererek çözmeye çalışacakları düşünülmektedir. Çalışmalar da bu düşünceleri destekler niteliktedir.^{36,37}

Araştırmada geliri giderinden fazla olan annelerin evlilik doyumu puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bradbury ve arkadaşları evlilik doyumunun doğası ve evlilik doyumunu belirleyen etkenlerle ilgili çalışmalarında gelir durumunun önemli olduğunu belirtmişlerdir.³⁸ Ekonomik sıkıntılar aile bireylerini strese sokabilmekte, bu da eşlerin birbirlerine karşı davranışlarını etkileyebilmektedir.³⁹ Dakin ve Wampler'e göre ekonomik sorunlar bireyde bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilere neden olmakta, bu durum aile içi ilişkileri olumsuz etkilemektedir.¹⁴ İşloğlu'na göre, gelir arttıkça beklentiler daha kolay karşılanmakta, böylece eşler arasında uyumsuzluğa neden olabilecek sorunlar azalmaktadır.⁴⁰ Bazı çalışmaların^{11,36,41-43} sonuçları ekonomik yeterliliğin artmasına paralel olarak evlilik doyumunun da arttığını göstermektedir.

Ev işlerini ve bebeğin sorumluluğunu eşiyle paylaşan annelerin evlilik doyum puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Frazier ve arkadaşlarına göre sorumlulukların eşler tarafından paylaşıldığı ailelerde, eşler evlilik yaşamını daha olumlu görmekte ve birbirlerini daha az eleştirmektedir. Eşlerin birbirine yardımcı olmadığı ailelerde ise, eşler kendilerini daha yalnız ve yorgun hissetmekte ve evlilikten doyum almamaktadırlar. Çağ¹³ ve Frazier ve arkadaşları,⁴⁴ çocuk bakımı, ev işi gibi sorumlulukları eşiyle paylaşan annelerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmada kendi ve eşi çalışan annelerin evlilik doyum puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Çalışmalarda da çalışan kadınların kendilerini daha değerli algıladıkları,⁴⁶ ekonomik yeterliliğin evlilik doyumunu olumlu etkilediği, çalışmayan kadınların ev işi yapmak ve çocuk bakmaktan dolayı daha stresli oldukları ve streslerini aile üyelerine (özellikle eşlerine) yansıttıkları belirtilmiştir.^{16,47,48} Eşi çalışan annelerin evlilik doyum puanlarının daha yüksek çıkmasının

nedeni, eşi çalışmayan annelere göre daha az maddi sıkıntı yaşamaları ve daha az gelecek kaygısı duymaları olabilir.

Araştırmada eşiyile arkadaşlık ederek evlenenlerin evlilik doyum puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Görücü usulü ile evlenen kadınların eşlerini seçme şansı yoktur. Arkadaşlık ederek evlenen çiftler ise birbirlerini severek, isteyerek bilinçli bir şekilde evlilik kararı vermektedir.⁴⁹ Güngör-Hauser ve Yaşar da çalışmalarında anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik doyum puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuşlardır.⁴⁹

Eşinden fiziksel şiddet görmeyen annelerin evlilik doyum puanları daha yüksek bulunmuştur. Şiddet, aile ilişkilerinin bozulmasına, ailenin duygusal temelini oluşturan sevgi, saygı ve güvenin yerini nefret, kaygı ve korku gibi duyguların almasına yol açan bir olgudur. Hem bedensel, hem de ruhsal yönden bireye büyük zarar vermektedir.⁴⁸ Çalışmalar da şiddetin evlilik doyumunu olumsuz etkilediği yönündedir.⁵⁰

Araştırmada gebeliği planlı olan annelerin ve doğum sonrası bebeğini ilk 30 dakika içinde kucağına alanların evlilik doyum puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Belsky ve Fearon'e göre, evliliğinden doyum alan kadınların gebeliği genellikle planlı olmaktadır.¹⁵ Eşiyile anlaşamayan ve evlilik yaşamına uyum sağlayamayan bir kadın planlı olarak bebek sahibi olmak istemeyebilir. Evliliğinde mutlu olan ve eşiyile birlikte isteyerek çocuk sahibi olan annelerin bebeklerini heyecanla beklediği ve doğar doğmaz (ilk 30 dk) kucağına almak isteyeceği düşünülmektedir.

Bebeği istediği cinsiyette doğan annelerin evlilik doyum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bebekle en fazla iletişimde bulunan annelerin istediği cinsiyette bebek sahibi olmasının bağlanma açısından önemli olduğu, istemediği cinsiyette bebek sahibi olan annelerin ise bebeği kabullenmekte zorlanacağı ve depresyona girme olasılığının yüksek olacağı, bu durumun da evliliğini ve eşiyile olan ilişkisini etkileyeceği düşünülmektedir.

Araştırmada annelerin evlilik doyumları ile bebeklerine bağlanmaları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin evlilik doyumları arttıkça maternal bağlanmanın da arttığı belirlenmiştir. Evliliklerinden doyum

alan annelerin daha mutlu oldukları, daha az stres yaşadıkları ve bebeklerine daha fazla zaman ayırabildikleri düşünülmektedir. Bu nedenle evlilik doyumu yüksek olan anneler bebeklerine daha fazla bağlanmış olabilirler.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda otuz bir yaş ve üzerinde evlenen, kendisi ve eşi lise mezunu olan annelerin maternal bağlanma düzeyi, kendisi ve eşi üniversite mezunu olan, çocuğun sorumluluğunu eşi ile paylaşan, kendi ve eşi çalışan annelerin evlilik doyumu, ekonomik geliri giderinden fazla olan, ev işlerini eşi ile birlikte yapan, arkadaşlık ederek evlenen, eşinden şiddet görmeyen, gebeliği planlı olan, doğumdan sonraki ilk 30 dakikada bebeğini kucağına alan ve bebeği istediği cinsiyette doğan annelerin hem maternal bağlanma, hem de evlilik doyumu puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Annelerin evlilik doyumları ile bebeklerine bağlanmaları arasında orta düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın sınırlılıklarından biri, örneklemin sadece Çankırı ilindeki devlet hastanesinin kadın doğum ve çocuk polikliniklerine başvuran anneler ile sınırlı olmasıdır. Annelerin eşlerinin tutumu nedeniyle özellikle evlilik doyumu ile ilgili sorulara yanıt vermek istememesi, örneklem sayısının azlığına yol açan bir diğer sınırlılıktır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, anne-bebek bağlanmasını güçlendirmek amacıyla doğum sonrası erken dönemde ten-tene temasın sağlanması, plansız gebelik gibi etkenlerin anne-bebek bağlanmasını olumsuz etkileyeceği dikkate alınarak ihmal ve istismarın önlenmesi için doğum öncesi dönemden başlanarak ailelere eğitim verilmesi önerilmektedir. Evlilik öncesi bireylerin birbirlerini tanımaları ve kendi seçimleri doğrultusunda karar vermelerinin evlilik doyumu açısından önemli olduğu dikkate alınarak, eş seçimi aşamasında bireylere, evlilik ve aile danışmanlığı hizmetlerinin sunulması, evlenme hazırlığında bulunan çiftlere bilgilendirme ve olası sorunların çözümlenmesine yönelik danışmanlık hizmetlerinin sunulması, evli bireylere ise evlilik uyumunu artırmaya yönelik aile/çift eğitimleri verilmesi önerilmektedir.

Yazarların katkıları: E.D.: Araştırma konusunun belirlenmesi, araştırmanın planlanması ve yürütülmesi, istatistik; N.K.: Araştırmanın yürütülmesi, literatür tarama, makalenin yazılması; B.A.G.: Literatür tarama, makalenin yazılması.

KAYNAKLAR

1. Arslan F, Uzun Ş. Hemşirenin postnatal eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2008; 28:736-742.
2. Beydağ K. Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü. *TAF Prev Med Bull* 2007; 6:479-484.
3. Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Sistem Ofset, 2005.
4. İşler A. Prematüre bebeklerde anne-bebek ilişkisinin başlatılmasında yenidoğan hemşirelerinin rolü. *Perinatoloji Derg* 2007; 15:1-6.
5. Kavlak O, Şirin A. Maternal Bağlanma Ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *JHS* 2009; 6:188-202.
6. Taylor A, Atkins R, Kumar R, Adams D. A new mother-to-infant bonding scale: links with early maternal mood. *Arch Womens Ment Health* 2005; 8:45-51.
7. Gürol A. Bebek Masajının Anne-Bebek Bağlanması ve Emzirme Başarısına Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, 2010.
8. Jansen J, Weerth C, Riksen JM. Breast feeding and the mother infant relationship. *Developmental Review* 2008; 8:503-521.
9. Johnson AM. The maternal experience of kangaroo holding. *JOGNN* 2007; 36:568-573.
10. Shin H, Park Y, Kim M. Predictors of maternal sensitivity during the early postpartum period. *J Adv Nurs* 2006; 55:425-434.
11. Trudel G. Sexual and marital life: results of a survey. *J Sex Marital Ther* 2002; 28:229-249.
12. Feeney JA. Attachment, marital interaction and relationship satisfaction: a diary study. *Personal Relationships* 2002; 9:39-55.
13. Çağ P. Evli Bireylerde Eş Desteği ve Evlilik Doyumu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 2011.
14. Dakin J, Wampler R. Money doesn't buy happiness, but it helps: marital satisfaction, psychological distress, and demographic differences between low and middle income clinic couples. *The American Journal of Family Therapy* 2007; 36:300-311.
15. Belsky J, Fearon R. Exploring marriage-parenting typologies and their contextual antecedents and developmental sequelae. *Dev Psychopathol* 2004; 16:501-523.
16. Çakır S. Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, 2008.
17. Hortaçsu N. Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar. Ankara: Imge Yayınevi, 2002.
18. Akçakoca Y. Doğum Sonrasında Anne-Bebek Bağlanmasını Etkileyen Faktörler. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, 2009.
19. Kavlak O. Maternal Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi, 2004.
20. Berk M. Evli Öğretmenlerin Yükleme Tarzları ve Evlilik Doyumu Algılarının Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi, 2009.
21. Büyükköztürk Ş. Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. On altıncı baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2012.
22. Mills TA, Lavender T. Advanced maternal age. *Obstetrics, Gynecology and Reproductive Medicine* 2011; 21:107-111.
23. Thoyre S, Park J, Pados B, Hubbard C. Developing a co-regulated, cue-based feeding practice: the critical role of assessment and reflection. *J Neonatal Nurs* 2013; 19:139-148.
24. American Academy of Pediatrics Committee on Fetus and Newborn. Hospital discharge of the high risk neonate. *Pediatrics* 2008; 122:1119-1126.
25. Arslan F. Primipar Annelere Gebelikte ve Doğum Sonu Bebek Bakımı Konusunda Verilen Danışmanlık ve Eğitim Hizmetlerinin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, GATA, 2001.
26. Fowlie PW, McHaffie H. Supporting parents in the neonatal unit. *BMJ* 2004; 329:1336-1338.
27. Gharaibeh MK, Hamlan AM. Factors influencing maternal attachment of first-time Jordanian mothers. *Journal of Research in Nursing* 2011; 17:289-303.
28. Kivijarvia M, Raiha H, Virtanen S, Lertola K, Piha J. Maternal sensitivity and infant crying, fussing and contented behavior: the effects of mother's experienced social support. *Scand J Psychol* 2004; 45:239-246.
29. Tilokskulchai F, Phatthanasiriwethin S, Vichitsukon K, Serisathien Y. Attachment behaviors in mother of premature infants: a descriptive study in Thai mothers. *JPNN* 2002; 3:69-83.
30. Zauderer CR. A case study of postpartum depression altered maternal-newborn attachment. *Am J Matern Child Nurs* 2008; 33:173-178.

31. Feldman R, Eidelman AL, Sirota L, Weller A. Comparison of skin-to-skin (kangaroo) and traditional care: parenting outcomes and preterm infant development. *Pediatrics* 2002; 110:16-26.
32. Lee, HK. The effects of infant massage on weight, height, and mother-infant interaction. *Taehan Kanho Hakhoe Chi* 2006; 36:1331-1339.
33. Moore ER, Anderson GC. Randomized controlled trial of very early mother infant skin-to-skin contact and breastfeeding status. *J Midwifery Wom Heal* 2007; 52:116-125.
34. Alan H. Doğum Sonrası Dönemde Sosyal Desteğin Anne Bebek Bağlılığına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi, 2011.
35. Şolt A. Doğum Sayısının Anne Bebek Bağlanmasına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Haliç Üniversitesi, 2008.
36. Blum JS, Mehrabian A. Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality* 1999; 67:93-125.
37. Yaşar F. İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi, 2009.
38. Bradbury TN, Fincham FD, Beach SH. Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *JMF* 2002; 2:964-980.
39. Pimental EE. Just how do I love thee? Marital relations in urban China. *National Council on Family Relations* 2000; 62:32-47.
40. Işiloğlu B. Anksiyete ve Depresyon Tanısı ile İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyo-Demografik Faktörler, Çift Uyumu ve Hastalıkla İlişkisi. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, İstanbul, T.C. Sağlık Bakanlığı Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2006.
41. Anar B. Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi, 2011.
42. Yeşilyaprak B. Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2009; 42:193-213.
43. Zainah AZ, Nasir R, Hashim RS, Yusof NM. Effects of demographic variables on marital satisfaction. *Asian Social Science* 2012; 8:46-49.
44. Frazier P, Tix A, Barnett CL. The relational context of social support. *Pers Soc Psychol Bull* 2003; 29:1113-1146.
45. Akar H. Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar ile Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişisinin Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, İstanbul, T.C. Sağlık Bakanlığı Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2005.
46. Sezer Ö. Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2005; 3:87-98.
47. Çilli SA, Kaya N, Bodur S, Özkan İ, Kucur R. Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi* 2004; 14:1-5.
48. Rogers SJ, Deboer DD. Changes in wives’ income: effect on marital happiness psychological well-being and the risk of divorce. *JMF* 2001; 63:458-472.
49. Güngör-Hauser A. Evli Bireylerin Sahip Oldukları İletişim Çatışması Türü, Romantik Kıskaçlık ve Duygusal Zeka Düzeylerinin Evlilik Doyumları Üzerine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, 2009.
50. Eskin M. Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2012; 15:226-237.